

HET KLEINE BOUWEN

Vier eeuwen maquettes in Nederland

Van 1 mei t/m 26 juni 1983 is in het Centraal Museum Utrecht de tentoonstelling „Het kleine bouwen“ te zien: een overzichtstentoonstelling van in Nederland gemaakte bouwmodellen uit de periode 1620 tot 1983.

Deze modellen hebben alle een rol gespeeld bij het bouwproces van bijv. stadhuizen, kerken, sluizen, woonhuizen, winkels, bruggen, stadspoorten en molens.

Voor de tentoonstelling zijn zo'n 75 modellen bijeengebracht uit veel onbekende en openbare collecties. De veelal schitterend gemaakte maquettes - getoond als in een Madurodam-achtige opzet - worden uitvoerig beschreven en commentarierend in de begeleidende, rijk geïllustreerde catalogus.

Het actief verzamelen van maquettes gebeurde voor het eerst in de 19de eeuw, toen in meerdere grote steden oudheidkamers werden opgericht. In deze oudheidkamers werden lokale monumenten gedocumenteerd door middel van tekeningen en prenten, maar ook aan de hand van modellen. Deze modellen, die de steden ooit hadden laten maken voor de bouw van hun kerken, stadhuizen en poorten, waren vaak bewaard gebleven op het stadhuis. Daar konden ze ook worden bezichtigd. Soms werden ze ook gebruikt in het onderwijs, in de leer van het „Perspectief“ en de „Optica“.

Naast de verzameling in de oudheidkamers werden er in de 19de eeuw door de overheid speciale modellencollecties aangelegd. Deze modellen waren gemaakt om bepaalde constructies te documenteren, of om

eventuele reparaties achteraf snel en efficiënt te kunnen verrichten.

In de catalogus en de tentoonstelling zijn vrijwel alle - in het bouwproces gebruikte - 17de, 18de en 19de eeuwse maquettes opgenomen die zich bevinden in openbare Nederlandse collecties. Uit de categorieën „technische“ bouwwerken en 20ste eeuwse modellen is een selectie gemaakt, waarbij zowel esthetische als historische overwegingen een rol gespeeld hebben.

Getoond en beschreven worden ook enkele modellen die op geen enkele manier een functie hebben vervuld in het bouwproces. Het zijn fraaie voorbeelden van souvenirs en andere curiosa. Deze modellen zijn geselecteerd omdat zij, misschien nog beter dan de eigenlijke architectuurmodellen, illustreren dat het „poppenhuis-syndroom“ van alle tijden en alle plaatsen is.

De belangstelling voor de geschiedenis van het bouwproces neemt de laatste jaren duidelijk toe. Tentoonstelling en catalogus „Het kleine bouwen“ zijn het resultaat van het eerste gespecialiseerde onderzoek naar de rol van de maquette in het bouwproces. Een catalogusboek van ± 220 blz., uitgegeven door de Uitgeverij Terra te Zutphen, met een inleiding door R. W. Tieskens en een 70-tal uitgebreide entries door verschillende specialisten, zal de tentoonstelling begeleiden. De fotografie ten behoeve van deze publicatie werd grotendeels verzorgd door Paul van Galen en T. Schollen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist.

D. P. S.

Model voor de Hal voor boter-, kaas- en eierenmarkt op de Mariaplaats te Utrecht, 1864, een van de maquettes op de expositie „Het kleine bouwen“.